

Nullvisjon for selvmord. Hva vil LEVE?

1. Prosessen

Diskusjonen om en nullvisjon for selvmord har pågått i LEVE en god stund, uten at organisasjonen har fattet en felles beslutning. Noen fylkeslag har imellomtiden, på eget initiativ, arbeidet aktivt for at lokale politiske myndigheter skal vedta en slik visjon. LEVE Akershus, LEVE Nordland, LEVE Nord-Trøndelag, LEVE Hordaland og LEVE Rogaland har bidratt til at hhv. Nittedal kommune, Nordland fylkeskommune, Nord-Trøndelag fylkeskommune, Bergen kommune og Karmøy kommune har vedtatt en nullvisjon for selvmord.

Først på LEVEs landsmøte i Bodø i 2017 ble en nullvisjon for selvmord satt formelt på dagsorden, kun for diskusjon i første omgang. Sentralstyret så det som viktig at det ble brukt god tid på temaet, og saken skal først stemmes over på landsmøtet i 2018. På landsmøtet i Bodø ble det lagt opp til åpen diskusjon og mulighet for alle til å komme med innlegg og innspill. I etterkant av landsmøtet fortsatte diskusjonen i fylkeslagene og i sentralstyret, og organisasjonen innså etter hvert at spørsmålet om en nullvisjon i LEVE måtte igjennom en bredere drøfting før vedtak i 2018. En bredere drøfting berører ikke bare for/mot-spørsmålet, men også hva vi legger i begreper som visjon og nullvisjon, i de ulike perspektiver og hvilke konsekvenser en nullvisjon for selvmord kan gi. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe for å utarbeide et saksdokument til LEVEs landsmøte i 2018. Arbeidsgruppen har bestått av Berit Skog, leder av gruppen (etterlatt, sentralstyret), Kjell Roger Soleim (etterlatt, LEVE Hordaland), Anne Silviken (fagperson, sentralstyret) og Einar Jakobsen (etterlatt, sentralstyret).

På fylkeslagssamlingen på Soria Moria i november 2017 ble saken diskutert videre. Styreleder Vigdis Songe-Møller holdt en innledning og la frem tre mulige svar på spørsmålet om LEVE skal ha nullvisjon for selvmord:

- LEVE skal ha nullvisjon, som organisasjonens egen visjon.
- LEVE skal ikke selv ha nullvisjon, men oppfordre politikere/myndigheter til nullvisjon.
- LEVE skal forholde seg nøytral, men det er opp til hvert enkelt fylkeslag å avgjøre hva de vil.

Einar Jakobsen, Anne Silviken og Annie Norevik (fagperson, varamedlem sentralstyret) var på forhånd bedt om å holde innlegg. Deretter var det åpen diskusjon. Videre ble det delt ut lapper hvor det skulle skrives argumenter for og imot, samt spørsmål til arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen tok tilbakemeldingene med for videre arbeid med saksdokumentet. Terese Grøm ble engasjert for å være med å skrive dokumentet. Dokumentet ble lagt frem for sentralstyret 12. februar 2018, og ble deretter sendt ut på høring til fylkeslagene.

2. Begrepsavklaringer og perspektiver ved en nullvisjon for selvmord

Den formelle diskusjonen om en nullvisjon for LEVE har som nevnt tatt tid, og det er ikke uten grunn. Spørsmålet om en nullvisjon for selvmord åpner opp for ulike forståelser, verdivurderinger og personlige holdninger hos det enkelte medlem i LEVE. Tilbakemeldinger fra fylkeslags-samlingen viste også en bekymring for om noen medlemmer ikke kan identifisere seg med en nullvisjon for selvmord, og at spørsmålet kan splitte LEVE. Det er viktig å unngå. En visjon skal samle en organisasjon ved at man jobber sammen mot et felles mål. Derfor går vi grundig til verks i dette dokumentet, og løfter frem argumenter og synspunkter som har kommet frem underveis i prosessen. Det er viktig at alle blir lyttet til og kommer til orde. Dette dokumentet vil nok ikke avskaffe all usikkerhet, men vi håper det kan bidra til en nyansering og klargjøring av ulike perspektiver ved en nullvisjon for selvmord i LEVE. La oss starte med en kort begrepsavklaring:

En visjon er noe som trer frem for ens indre blikk, et slags bilde av en tenkt og ønsket tilstand. En visjon reflekterer gjerne en aktørs verdier, høye ambisjoner og måte å se tingene på, mens visjonens abstrakte karakter gjør den ofte vanskelig å måle. En visjon går utover det man mener å observere her og nå, og begrepet brukes gjerne om en ønskelig tilstand som både kan være oppnåelig eller uoppnåelig - men uansett noe man streber etter å oppnå så langt det er mulig. For eksempel på den ideelle arenaen kan vi høre visjoner som å «gjøre verden til et bedre sted», eller å jobbe for «en verden med mer kjærlighet og samhold». I den kommersielle verden finner vi mer konkrete visjoner som «å være best på kommunikasjon i Norge», men som likevel fortsatt er forholdsvis abstrakt og vanskelig å måle.

En nullvisjon for alvorlige skader og tap av liv brukes først og fremst som et politisk begrep og virkemiddel, basert på et etisk prinsipp om at alvorlige skader og tap av liv er uakseptabelt hvis det kan unngås gjennom å endre forhold det er mulig å gjøre noe med. Målet med en slik nullvisjon er politisk bevisstgjøring av et problem som krever konkrete og forpliktende forebyggings tiltak som har effekt, uavhengig av kostnad. En nullvisjon i en politisk kontekst er dermed gjerne mer konkretisert og mer målbar (f.eks. antall dødsfall i trafikken) enn en abstrakt visjon, samtidig som en nullvisjon like fullt er motivert av en ambisiøs, ønskelig tilstand. Allment og politisk forstått, slik den brukes nasjonalt og internasjonalt i dag, er en nullvisjon tilnærmet realiserbar med et konkret og uttalt 0-mål. Nullvisjonens rammebetingelser tilsier at tallet null *kan* være innen rekkevidde, en ønskelig tilstand som *kan* være oppnåelig med de rette grep og tiltak. Uansett grad av oppnåelighet er det viktigste med en nullvisjon i en politisk kontekst at den skal generere en handlings- og tiltaksplan som forplikter myndigheter til et bredt forebyggingsfokus.

3. Politisk aspekt og verdiaspekt ved en nullvisjon for selvmord

På LEVEs fylkeslagssamling i november 2017 kom det frem spesielt to ulike tilnærminger til en nullvisjon for selvmord. Det ene er det politiske aspektet ved en nullvisjon, og at valget av en nullvisjon for selvmord i LEVE må være et *politisk strategisk grep*, med mål om å øke politiske bevilgninger til selvmordsforebyggende tiltak. Det andre er det rene verdiaspektet ved en

nullvisjon, og at valget av en nullvisjon for selvmord i LEVE ikke handler om selvmordsforebygging eller politisk arbeid, men om LEVE er den rette organisasjon til å fronte en nullvisjon. Begge aspektene ble nevnt på den foreløpige ja-siden og nei-siden til spørsmålet om en nullvisjon i LEVE.

En merknad: En allmenn og politisk forstått nullvisjon, slik den er beskrevet på side 2, bør betraktes som en «mal» for en nullvisjon slik den brukes i dag (som er i det politiske landskapet). Hvis man for eksempel vil ha en nullvisjon, men ønsker å tilpasse nullvisjonen LEVEs *egen tenkning om* en nullvisjon, er det kanskje ikke lenger en nullvisjon, men heller LEVEs egen verdivisjon. En verdivisjon kan likevel brukes i politisk påvirkningsarbeid, for at myndigheter skal vedta en nullvisjon for selvmord.

3.1 Det politiske aspektet ved en nullvisjon for selvmord

Det å skille det politiske aspektet ved en nullvisjon fra det rene verdiaspektet ved en nullvisjon, innebærer ikke at en nullvisjon som et politisk strategisk grep er uten verdifaktorer. Tvert imot. En nullvisjon som et politisk strategisk grep er uløselig knyttet til verdiaspektet. Verdispørsmålet er selve *kilden til* det politiske vedtaket om en nullvisjon, slik beskrevet på side 2: «basert på et etisk prinsipp om at alvorlige skader og tap av liv er uakseptabelt hvis det kan unngås gjennom å endre forhold det er mulig å gjøre noe med». Statens vegvesens nullvisjon for alvorlig skadde og døde i trafikken er et godt eksempel på dette. Verdispørsmålet i deres nullvisjon uttrykkes slik: «En grunnpilar i nullvisjonen er at ethvert menneske er unikt og uerstattelig», og den påfølgende konkrete visjonen uttrykkes slik: «(..) ingen skal dø eller bli livsvarig skadd i trafikken i fremtiden (..). En visjon om 0 drepte og 0 hardt skadde i trafikken».¹ Budskapet er at vi har ingen å miste, og myndighetene er forpliktet til å sørge for at det ikke skjer, uavhengig kostnader. Tiltak som følger visjonen, gir også resultater. Antall døde i trafikken har gått kraftig ned de siste årene. Et annet eksempel er Energi Norges nullvisjon. Selskapet baserer sitt interne sikkerhetsarbeid på en nullvisjon, der «Nullvisjonsfilosofien baserer seg på tankegangen om at alle ulykker og skader kan forebygges gjennom sikker planlegging, kommunikasjon, læring og praksis».²

Siden 2011 er det også kommet politiske vedtak om *nullvisjon for selvmord* i Norge – så langt i Nittedal kommune, Nordland fylkeskommune, Nord-Trøndelag fylkeskommune, Bergen kommune og Karmøy kommune. En nullvisjon for selvmord genererer andre spørsmål og refleksjoner enn en nullvisjon for skadde og døde i trafikken, og en nullvisjon for ulykker og skader på arbeidsplassen. En visjon om null selvmord er for eksempel i mye større grad en abstrakt og uopnåelig visjon (ref. s. 2) enn en mer konkret, tilnærmet oppnåelig visjon om null døde i trafikken. I Nord-Trøndelags nullvisjonsdokument spør man også så riktig: «*Er nullvisjon mulig? Kan man vedta en nullvisjon for selvmord?*» Fylkeskommunene/kommunene har imidlertid ikke problematisert en nullvisjon for selvmord ytterligere, i form av utdyping av realiserbarheten eller de store eksistensielle spørsmålene. Det er heller ikke nødvendig, gitt at det eneste målet med en politisk

¹ www.vegvesen.no/om+statens+vegvesen/presse/Dette+mener+vi/Nullvisjonen.

² www.energinorge.no/hms/likehel/nullvisjon/. Det finnes andre nullvisjoner, som for eksempel nullvisjon overfor ulv, som også forstår nullvisjon veldig konkret: «Null tap av hunder, null tap av beitedyr, null reduksjon i viltbestand og null redsel for å la ungene gå alene og null redsel for alle som ikke bærer våpen i skogen.» <http://nullvisjon.org/om%20oss.html>.

vedtatt nullvisjon er en forpliktende tiltaksplan som skal øke fokus på selvmord og selvmordsforebyggende tiltak.

I Nord-Trøndelags nullvisjonsdokument kan vi bl.a. lese: *Er nullvisjon mulig? Kan man vedta en nullvisjon for selvmord? Hvor mye makt ligger i et politisk vedtak? Nullvisjonen skaper forpliktelse. Fylkeskommunen må ha et svar når LEVE spør: «Hva har dere tenkt å gjøre». Vi er nødt til å gjøre noe, ha noen planer og tiltak. LEVE må fortsette å utfordre oss.*

I Nordland fylkeskommune sa Ingelin Noresjø (fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse (KrF)) det slik: – *I en nullvisjon for selvmord sier vi at vi har ingen å miste, derfor må vi ha en visjon om at ingen skal ha det så vanskelig i livet sitt at de ønsker å ta sitt eget liv.*

Da LEVE Hordaland gikk inn for en nullvisjon for selvmord i Bergen kommune, leverte de et signert opprop til Bergen bystyre der det bl.a. sto skrevet: *En nullvisjon er selvfølgelig en utopi som vanskelig kan realiseres, men vi har tro på at en slik visjon kan bidra til å få politikere og relevante fagmiljøer til å ta problemet mer på alvor og gjøre hva de kan for å få redusert antallet selvmord. Antall selvmord har de siste årene vært bortimot tre ganger så høyt som antallet dødsulykker i trafikken, hvor en nullvisjon ser ut til å ha hatt positiv effekt.*

Det politiske budskapet her er det samme som hos Statens vegvesen: vi har ingen å miste, tap av liv er uakseptabelt om det skjer som følge av forhold det er mulig å gjøre noe med. Offentlige myndigheter forplikter seg til å iverksette tiltak overfor disse forholdene, uavhengig kostnader. Det vil si at man streber etter en ønsket tilstand så langt det er mulig.

Det er fullt mulig for LEVE å vedta at organisasjonen skal ha en slik allment og politisk forstått nullvisjon som egen visjon, i samme ånd som offentlige myndigheter. Det medfører kanskje at LEVE i større grad gjør seg til en aktør på den politiske arenaen enn LEVE er i dag.

3.2 LEVE versus en politisk instans

LEVE er imidlertid ingen politisk instans med politisk slagkraft, bevilgningsmulighet og gjennomføringsmulighet. LEVE er en ideell organisasjon tuftet på verdier knyttet bl.a. til holdninger og menneskesyn. Derfor mener flere i LEVE at et valg om en nullvisjon for selvmord i LEVE må ses utover en nullvisjon som politisk strategi. Et viktig aspekt her er at majoriteten av LEVEs medlemmer er direkte berørt av selvmord blant sine nærmeste. De har selv kjent på kroppen hvordan selvmordet i løpet av noen sekunder kan rive vekk den grunnen man står på og den virkeligheten man trodde var sann. I kjølvannet av et selvmord åpnes det ofte opp for store eksistensielle spørsmål og dypere livsperspektiver hos dem som står tilbake. Mange har erfart hvordan synet på livet, og synet på den døde liv, tanker og følelser, kan endre seg fundamentalt. Flere i LEVE uttrykker da også et behov for at organisasjonen reflekterer dypere omkring verdiaspektet ved en nullvisjon for selvmord, enn hva politiske instanser trenger å gjøre - også med tanke på LEVEs rolle som talerør for menneskelige og etiske aspekt både ved det å være selvmordsetterlatt og selvmordsnær. I tillegg kan det være viktig for LEVE, som en nasjonal

organisasjon for direkte berørte, å ha forankret et godt svar på slike spørsmål i offentligheten, uansett hvilket vedtaksresultat LEVE ender opp med.

3.3 Verdiaspektet ved en nullvisjon for selvmord

I dette avsnittet kan det være nyttig å sette en potensiell nullvisjon for LEVE opp mot Statens vegvesens nullvisjon, siden trafikksikkerhet er et forebyggingsfelt LEVE ofte sammenlikner seg med. En slik øvelse vil samtidig få frem det unike aspektet ved LEVEs målgruppe som andre nullvisjoner ikke trenger å ta spesielt høyde for, slik som menneskesinnets kompleksitet og kontrastfylte tilværelse knyttet til vippepunktet mellom ønsket om å leve og ønsket om å dø.

Statens vegvesens nullvisjon innebærer at transportsystemet, transportmidlene og regelverket (det vil si ytre, la oss kalle det tekniske faktorer) skal utformes slik at det fremmer trafikksikker atferd hos trafikantene. Den bygger på at trafikantene, myndighetene og andre aktører har et delt ansvar for sikkerheten og en gjensidig forpliktelse i forhold til hverandre. I praksis betyr dette at trafikantene skal gjøre sitt beste for å overholde spillereglene i trafikken og vise aktsomhet. Myndighetene på sin side tilstreber et trafikksystem så sikkert at en enkelt feilhandling ikke skal føre til død eller alvorlig skade.

I selskap som Statens vegvesen og Energi Norge har slike ytre, tekniske faktorer en betydelig plass i en nullvisjon - faktorer som sikrer gode og trygge rammer for overlevelse og et skadefritt liv. En gjensidig forpliktelse mellom bedrift og målgruppe må man også gå ut i fra er sterkt til stede. Rammebetingelsene for en (mulig realistisk) nullvisjon er dermed gode og forholdsvis forutsigbare. Majoriteten av trafikanter ønsker trygge og sikre veier, fordi de ønsker å overleve bilturen. Ansatte i Energi Norge ønsker å overleve arbeidsdagen.

Rammebetingelsene for en nullvisjon for selvmord er ikke like forutsigbare. Mennesket er komplekst og uforutsigbart, med indre motsetninger, ytre påvirkning, frihet, egenvilje og subjektive opplevelser. Som det vesenet vi er, bærer vi i oss like muligheter for både sorg og glede. Livet i seg selv er også ukontrollerbart og vanskelig å beskytte oss mot fullt og helt gjennom et teknisk sikkerhetsnett. Vi vet aldri hva som møter oss rundt neste sving, eller hvordan den enkelte responderer på det som kommer. Det forholdsvis forutsigbare gjensidige ønsket og forpliktelsen som vi finner mellom Statens vegvesen/Energi Norge og deres målgrupper for nullvisjonen, finner vi heller ikke i samme grad mellom LEVE og vår målgruppe for en nullvisjon. Selvmordsnære, i motsetning til trafikanter, søker å finne måter og metoder hvor hensikten *ikke* er å overleve (selv om mange egentlig ikke ønsker å dø. Se under). Spørsmålet er også om vi ønsker et samfunn som baserer seg på en tankegang om at alt som kan gå galt skal forebygges.

Verdiaspektet ved en nullvisjon berører også en generell holdning til hvilket ansvar man mener samfunnet og omgivelsene har når noen tar livet sitt. La oss ta utsagnet fra Nordland fylkeskommune: «Ingen skal ha det så vanskelig i livet sitt at de ønsker å ta sitt eget liv». Intensjonen er god, samtidig som det også kan oppfattes slik at hvis samfunnet gjør alt riktig, vil ingen ha det så vanskelig at man ønsker å ta sitt eget liv. I et perspektiv der mennesket er

feilbarlig, mislykkes og tenker, føler og responderer ulikt på omgivelsene, kan et slikt utsagn undergrave og ignorere at de fleste mennesker kan oppleve livet som vanskelig i perioder, der tanken om å slippe fra livets smerte er tiltrekkende.

Samfunnets aksept av denne «vår menneskelige tilstand» kan bidra til at flere tør å være åpne om sin situasjon og kan få hjelp – dvs. at vi aksepterer at noen *vil* komme til å ha det så vanskelig at de tenker på å ta sitt eget liv. En slik allmenn aksept kan igjen gi en forløsende opplevelse av at «jeg er ikke alene». Dette er ingen motsetning til å ville jobbe for at mennesker *ikke* skal ta sitt eget liv.

Et uttalt ønske om et samfunn der alle selvmord, uansett årsak, er uakseptabelt eller uønsket, kan derimot (om enn utilsiktet) oppfattes som et ønske om et samfunn der mennesket ikke lenger kan være et menneske, altså et vesen av godt og vondt. Konsekvensen kan være at man ikke tør å være åpen om sine indre plager. Ved å fastslå at hvert enkelt selvmord er uakseptabelt kan man også (om enn utilsiktet) si at det er omgivelsenes og etterlattes ansvar hvis det skjer – fordi det skal ikke skje selvmord per definisjon når samfunnet (vi) gjør alt riktig. Og hvem kan egentlig si hvilket liv som er verdt å leve? Vi vet fortsatt for lite om årsaker til selvmord til å kunne dømme på andres vegne.

På en annen side kan man anerkjenne disse utilsiktede oppfatningene, samtidig som man legger sterkere vekt på den gode intensjonen og det faktum at mange selvmordsnære egentlig ikke ønsker å dø. Vi vet at mange i denne gruppen ser på døden som en mulighet til å bli fri fra indre smerte og liv de ikke orker å leve. Det vil si det er kanskje først og fremst smerten og livet de trenger hjelp til å takle. Mange som har blitt reddet fra sine selvmordsforsøk, er i dag takknemlige for at de lever. Døden er irreversibel. Du kan ikke komme tilbake til livet når du er død. Du vil aldri få vite om livet ville blitt bedre der fremme, slik det er blitt for et stort antall mennesker som ble stoppet i sine selvmordsforsøk. I et verdiperspektiv kan man dermed si ja til en nullvisjon for selvmord, basert på en etisk holdning om at de det gjelder *skal slippe* å dø for å bli fri fra smerte de ikke orker å bære.

4. Drøfting av en nullvisjon i LEVE

Intensjonen med dette dokumentet er imidlertid ikke å overbevise den enkelte om å si ja eller nei til en nullvisjon for selvmord i LEVE. Likevel er det viktig å drøfte og utdype de ulike tilnærmingene som er gitt over, gjennom synspunkter som fylkesrepresentanter selv har fremmet underveis i diskusjonen om en nullvisjon. Slik vil alle stemmer, tanker og perspektiver bli hørt.

4.1 LEVE som formidler av en nullvisjon for selvmord

Ett argument for at LEVE skal ha en nullvisjon for selvmord, er at LEVE vil bli synligere på den politiske arenaen, og at fokuset på LEVEs arbeid vil øke. Noen vil også hevde at LEVE er den mest kvalifiserte organisasjonen i Norge til å ta et slikt standpunkt.

Hovedtiltaket under LEVEs nullvisjon for selvmord kan være å kreve at offentlige myndigheter adopterer LEVEs nullvisjon. Når LEVE selv tar eierskap til en nullvisjon, kan det styrke organisasjonens gjennomslag for et slikt krav. Med det kan LEVE vise vei på alle relevante politiske arenaer, i fylker, kommuner og stat, og innen helse- og utdanningsfeltet. En nullvisjon for selvmord kan derfor ikke bare være for spesielt interesserte fylkeslag, men bør forankres i hele organisasjonen.

LEVE er fortsatt en liten organisasjon. En nullvisjon kan skape et større engasjement for selvmordtematik, som igjen kan generere flere medlemmer til LEVE, og som igjen gir bedre støtte for etterlatte og sterkere politisk forpliktelse når det gjelder forebyggende tiltak. Det vil imidlertid være viktig å bygge opp under en nullvisjon med en god forklaring. Ett av argumentene må være at LEVE først og fremst ønsker å signalisere en høy ambisjon i arbeidet med å redusere antall selvmord. Mange etterlatte i LEVE ønsker å gjøre en forskjell og har et behov for å finne mening i det meningsløse. Nullvisjonen kan være visjonen som kan gjøre en forskjell, og som forhindrer at flere opplever å miste sine nære i selvmord. LEVE ønsker ikke at andre skal rammes slik medlemmer av LEVE er rammet.

4.2 En nullvisjon for selvmord som politisk strategi

En nullvisjon for selvmord i LEVE kan:

- Bevisstgjøre det politiske miljøet og helse og sosialsektoren i enda større grad enn i dag.
- Medføre økt fokus på mental helse.
- Generere mer åpenhet.
- Øke politisk engasjement.
- Øke kunnskap om omfang av selvmord.
- Ansvarliggjøre og forplikte politikere slik at handlingsplaner og tiltak iverksettes.

En nullvisjon for selvmord som politisk strategi forholder seg kun til en *politisk* kontekst for en nullvisjon. På lik linje med nullvisjonen for døde i trafikken, er også nullvisjonen for selvmord etisk basert: det er uakseptabelt at menneskeliv går tapt på grunn av forhold som det er mulig å gjøre noe med. Poenget er å åpne politikernes øyne for det uholdbare i at altfor lite blir gjort for å få redusert antallet selvmord. En politisk nullvisjon gir LEVE mulighet til å løfte selvmordsforebygging opp på et plan som gjør forebyggingstiltak til et samfunnsansvar, og ikke et personlig- eller familieansvar. Statens vegvesens nullvisjon for skadde og døde i trafikken har for eksempel medført at offentlige myndigheter stiller strenge krav til transportsystem, transportmidler og regelverk. Tiltakene koster, men det nytter. I 2016 døde 134 personer i trafikken (off. vei), mens 614 døde i selvmord.³ En slik politisk holdning trenger vi også overfor selvmord. Utfordringen er at myndighetene ikke ser ut til å identifisere selvmord som et dødsfall som krever spesialtilpassede forebyggende tiltak, slik som ved trafikkulykker og andre dødsfall. Selvmord integreres ofte i generelt psykisk helse-arbeid, og forsvinner lett blant andre helseutfordringer. Med en nullvisjon

³ <http://statistikkbank.fhi.no/dar/>

for selvmord kan LEVE bli en kraftfull stemme i kravet om at selvmord behandles som et eget selvstendig tema i politiske handlingsplaner.

Som enkeltindivider kan hver og en av oss fordype oss i eksistensielle, filosofiske og/eller religiøse spørsmål som en nullvisjon for selvmord avstedkommer, men spørsmålet er om LEVE skal mene noe om dem som organisasjon. I så fall kan vi åpne opp for problemstillinger som vi ikke kan forutsette at medlemmene kan komme til enighet om, enn si overskue konsekvensene av. Løsningen på dette kan være at LEVE ikke kan ta stilling til en nullvisjon for selvmord som noe annet enn en politisk strategi – en ansporing til politisk handling, til å bevilge det som trengs for å få på plass effektive virkemidler på flere områder enn i dag.

Lenge har psykiatrien på det nærmeste redusert selvmord til en felles faktor ved å hevde at 90 prosent av dem som tar livet sitt, har hatt en psykisk lidelse. Men nyere forskning har problematisert metodene bak dette tallet og konkludert med at i overkant av 40 prosent av alle selvmord ikke kan forbindes med en kjent psykisk lidelse. Det har blitt bevilget høye summer til selvmordsforebygging i psykiatrien de siste tiår, men antall selvmord går ikke lenger ned. Siste registrerte antall selvmord i 2016 var 614, mot 590 i 2015 og 550 i 2014. En politisk nullvisjon for selvmord i LEVE, som en uavhengig aktør, kan bidra til påtrykk for å få på plass gode tiltak på flere felt, også utenfor psykiatrien.

4.3 Skal debatten om en nullvisjon for selvmord handle om selvmordsforebygging?

Noen mener imidlertid at debatten om en nullvisjon for selvmord i LEVE ikke handler om selvmordsforebygging eller om politisk engasjement, men om LEVE som etterlatte-forening skal fronte en nullvisjon for selvmord. Et argument her er at berørte og etterlatte ved selvmord skal stå i sentrum for LEVEs arbeid, og at LEVE først og fremst skal sørge for god sorgstøtte og oppfølging. Studier viser at 80 - 90 prosent av etterlatte ved selvmord har behov for ulike former av profesjonell hjelp, mens kunnskap om selvmordets traumatiske karakter for etterlatte er fortsatt for lav i hjelpeapparatet. Dette er et politisk påvirkningsarbeid som bør stå først hos LEVE. Et slikt arbeid er også selvmordsforebyggende, siden vi vet at risikoen er høy for nye selvmord blant etterlatte ved selvmord.

Enkelte vil også si at hvis LEVE vedtar en nullvisjon for selvmord, er det en risiko for at etterlatte støttes bort hvis de opplever at arbeidet overfor dem og deres sorgbearbeidelse settes til side. En nullvisjon for selvmord kan kanskje også føre til at etterlatte føler seg enda mer stigmatisert og ansvarliggjort (jeg skulle jo ha sett). Og hvis LEVE skal ha en nullvisjon for selvmord - hvilke konsekvenser vil det gi for fylkeslagenes arbeidsmengde, ansvar og forventninger? Spørsmålet er også om LEVE kan se bort ifra de spørsmålene som en nullvisjon for selvmord reiser av eksistensiell, etisk og menneskelig karakter, selv om dette er problemstillinger som medlemmene i LEVE vanskelig kan enes om. Hvis man mener at LEVE ikke kan omgå disse spørsmålene, kan en løsning være at LEVE ikke har en egen nullvisjon for selvmord - samtidig som LEVE styrker sitt påvirkningsarbeid overfor politiske myndigheter om at de vedtar en nullvisjon for selvmord. LEVEs fylkeslags arbeid overfor Nittedal kommune, Nordland fylkeskommune, Nord-

Trøndelag fylkeskommune, Bergen kommune og Karmøy kommune viser at LEVE selv ikke trenger en nullvisjon for selvmord for å påvirke politiske beslutningstagere til å vedta en politisk nullvisjon for selvmord.

4.4 Mulige konsekvenser ved en nullvisjon for selvmord i LEVE – på lengre sikt

Først de senere år har det blitt større åpenhet omkring selvmord i Norge. Det er mindre skambelagt å si at man har tanker om å ta sitt liv, og det er mindre skambelagt å være i familien eller venn til noen som har tatt livet sitt. Spørsmålet er hvilke signaler LEVE gir, som en nasjonal etterlatte-organisasjon, ved å gå tydelig ut med en nullvisjon for selvmord. Kan vi risikere at det igjen fører til økt stigmatisering og mindre åpenhet?

Et annet spørsmål er om en nullvisjon for selvmord på lengre sikt innebærer innføring av strengere og tøffere tiltak som berører menneskeverdet, slik som mer tvangsbehandling i psykiatrien. Hvis LEVE har en egen nullvisjon for selvmord, vil vi være villige til det?

Her finnes ingen klare svar, fremtiden kan ingen spå. Det viktigste er imidlertid at LEVE reflekterer over slike spørsmål, i en helhetlig vurdering av en nullvisjon for selvmord i LEVE – også for ettertidens gjennomgang av prosessen frem til stemming for et vedtak.

5. Vedtaksalternativer

Tendensen i samfunnet i dag er at vi streber etter å skape en problemfri verden, men mennesker vil komme til å møte sykdom, livskriser og vanskeligheter i livet. Uansett om LEVE velger å ha en nullvisjon for selvmord eller ikke, er det derfor viktig at LEVE arbeider for en aksept for en slik menneskelighet, og at barn og unge får opplæring i hvordan de skal takle de vonde følelsene og få hjelp. I stedet for utsagnet «Ingen skal ha det så vanskelig i livet sitt at de ønsker å ta sitt eget liv», kan en annen vinkling være «alle som har det så vanskelig at de ser på døden som eneste løsning, skal føle seg trygge nok til å være åpne og få den hjelpen de trenger for å leve videre.»

På landsmøtet i 2018 vil det stemmes over følgende to vedtaksalternativer:

A: LEVE skal ha en nullvisjon for selvmord, som organisasjonens egen visjon.

B: LEVE skal oppfordre politikere/myndigheter til å vedta en politisk og forpliktende nullvisjon for selvmord.